

Володимир Половець

ІСАК ПРОХОРОВИЧ МАЗЕПА (1884 – 1952)

Стаття присвячена Ісаку Прохоровичу Мазепі – українському політичному і громадському діячеві, голові уряду Директорії та одночасно міністру внутрішніх справ цього уряду. Завдяки своїм здібностям він з міщанської сім'ї козацького походження зміг закінчити семінарію і Санкт-Петербурзький університет, а в часи Української Центральної Ради і Директорії активно працювати на революцію.

Ключові слова: *Новгород-Сіверський, Чернігів, університет, уряд, революція, держава, еміграція.*

Ісак Прохорович Мазепа народився 16 серпня 1884 року в селі Костобоброві Новгород-Сіверського повіту Чернігівської губернії в багатодітній міщанській сім'ї козацького походження. Батько був працьовитим господарем, мав міцне господарство, по якому йому допомагав старший брат Ісака – Карпо (1, с. 245). Молодший брат, Каленик, щоб уникнути служби у війську перед Першою світовою війною, емігрував до Америки. Були в Ісака ще сестра і один із молодших братів, але доля їх невідома. Батько забезпечив сину навчання в Новгород-Сіверській бурсі, а згодом і в Чернігівській духовній семінарії (2, с. 194). Під час навчання в Чернігові Ісак познайомився з творами К. Маркса, Ф. Енгельса, К. Каутського та інших теоретиків соціалізму, за що здобув серед товаришів репутацію соціал-демократа. Більш детальних спогадів про перебування в семінарії у І. Мазепи не залишилося. Духовна семінарія готувала на той час не стільки пастирів людських душ, скільки слуг царського режиму. Ісак не захотів відвідувати богословські курси, що давало право на пастирську діяльність, а почав готуватися до вступу в університет.

У 1904 р. І. Мазепа вступив на факультет природничих наук Санкт-Петербурзького імператорського університету (3, с. 13). Якщо навчання в семінарії запам'яталося юнаку церковною схоластиком, то в університеті – матеріальними злиднями. І хоча на допомогу прийшло Товариство допомоги студентам з України, яке платило за навчання, грошей на прожиття не вистачало, тому він змушений був заробляти на репетиторстві для дітей заможних батьків. Ще студентом Ісак став членом Української соціал-демократичної робітничої партії (1905) в Санкт-Петербурзі. Тоді ж він познайомився з Миколою Поршем, Симоном Петлюрою та іншими відомими українськими діячами. Як найактивніший член партії юнак був у 1907 р. делегований на київський нелегальний з'їзд УСДРП від Санкт-Петербурзької організації. Після з'їзду від ЦК партії він отримав завдання – проводити агітаційно-пропагандистську роботу серед населення Полтавської губернії. Та невдовзі поліція вийшла на слід «підбурювача», але І. Мазепа діяв під псевдонімом і це врятувало його від арешту. Переконавшись у небезпечному перебуванні в Україні, Ісак знову повернувся до університету. У Санкт-Петербурзі він зустрів студентку медичного інституту Наталію Сингалевич, дочку священика з Поділля, яка теж була членом УСДРП, і одружився з нею.

Товариші по навчанню не давали йому спокою своїм відношенням до його історичного прізвища. Дослідники біографії І. Мазепи вважають, що саме це вплинуло на становлення характеру Ісака, на його вдачу і поведінку, політичну стриманість,

© Половець Володимир Михайлович – доктор історичних наук, професор, зав. кафедри українознавства, політології і соціології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка.

замкненість і певного роду недовірливість. Була ще одна риса – його білорусько-український діалект, який зберігався у мові І. Мазепи упродовж усього життя. Не зміг він, а може, і не хотів опанувати російську літературну вимову того часу. Згадують, що був І. Мазепа вище середнього зросту, в окулярах, з чорними бровами і козацькими вусами, з сірими очима, які він часто заплющував під час розмови (4, с. 7).

Одночасно з активною громадською діяльністю І. Мазепа велику увагу приділяв своєму загальноосвітньому рівню. Він систематично відвідував лекції і не тільки по майбутній професії, але й по історії, філософії, праву, економічних науках. Усе це сприяло формуванню його світогляду, давало можливість глибше зрозуміти особливості тогочасного суспільно-політичного життя (4, с. 8).

У 1910 році І. Мазепа закінчив навчання в університеті і разом з групою молодих агрономів був відряджений Санкт-Петербурзьким міністерством хліборобства до Австрії, Німеччини, Данії і Швеції для вивчення передового досвіду в сільському господарстві. Повернувшись із-за кордону, І. Мазепа в 1912-1914 рр. працює в Нижегородському губерніальному земстві. Тільки після початку Першої світової війни він вирішив, що можна, не ризикуючи потрапити до рук жандармів за свою революційну діяльність, повернутися в Україну. З 1915 р. І. Мазепа працює в Катеринославській губернії на посаді агронома губернського земства в установі для постачання армії. Ця посада гарантувала від призову до армії і паралельно давала можливість налагоджувати зв'язки з місцевою нелегальною організацією УСДРП, яка розгорнула широку антивоєнну пропаганду. Продовжуючи політичну боротьбу, І. Мазепа виступав на селянських зборах та з'їздах, підтримуючи вимоги національно-територіальної автономії України.

Після утворення Української Центральної Ради І. Мазепа в Катеринославі розгорнув широку діяльність по залученню українських політичних партій до проведення губернського національного з'їзду Катеринославщини, який відбувся 21-22 травня 1917 р. Делегати з'їзду підтримали вимоги УЦР про національно-територіальну автономію України та обрали губернську Українську Раду. То було нелегкою справою, адже в громадсько-політичному житті міста тоді головні позиції належали росіянам і так званим «малоросам». Жодна українська політична партія не мала можливості видавати власну газету. Виняток становила лише «Просвіта» (3, с. 43).

У червні 1917 р. І. Мазепа брав участь у роботі Катеринославського губернського селянського з'їзду і запропонував включити в резолюцію вимогу про національно-територіальну автономію України. На серпневих 1917 р. муніципальних виборах до Катеринославської думи І. Мазепа став одним з 9 депутатів – членів українських партій, увійшов до губернської земської управи (серед 8 членів тільки троє були українці), а також був обраний до Катеринославської ради робітничих і солдатських депутатів. У грудні 1917 р. під редакцією І. Мазепи та Панаса Феденка в Катеринославі почала виходити газета «Наше слово» – орган УСДРП. Під час грудневих боїв з більшовиками в Катеринославі І. Мазепа разом з представниками інших українських політичних партій ходив на переговори між штабами протиборствуючих сил. Після встановлення в місті влади більшовиків І. Мазепа перейшов на напівлегальне становище і продовжував виконувати свої обов'язки в Думі і земській управі аж до їхнього розпуску в березні 1918 р. На II Всеукраїнському з'їзді Рад в Катеринославі (17-19. III.1918) І. Мазепа у своїй промові критикував російсько-більшовицьку окупацію і заявив, що Україна не бажає опіки московських комісарів і що саме наступ російських військ змусив УЦР підписати Брестський мирний договір (5, с. 147).

Після звільнення Катеринослава від більшовиків (квітень, 1918) у місті було створено Губерніальну Революційну Раду, яку очолив І. Мазепа. Однак проіснувати цій установі довго не судилося. Адміністрація гетьмана П. Скоропадського в Катеринославі була налякана поразками німецького та австро-угорського війська та виступу українського збройного руху в самому місті. У жовтні 1918 р. І. Мазепу заарештували, але через деякий час відпустили (3, с. 43). У січні 1919 р. І. Мазепу було обрано делегатом Конгресу трудового народу України, про роботу якого газета «Народна воля» писала: «Трудовий конгрес з'їхався, побалакав і роз'їхався, не зро-

бивши абсолютно нічого для того, щоби поліпшити загальний стан життя, в якому перебуває УНР» (4, с. 117).

Особливо яскраво розкрився талант І. Мазепи як організатора на посаді міністра внутрішніх справ Директорії, в уряді Бориса Мартоса. Цьому передували наступні події. Як відомо, на Директорію значний вплив мала Антанта, за наполяганням якої В. Винниченко змушений був подати у відставку, а разом з ним пішов і тодішній прем'єр В. Чеховський. Директорія своїм наказом затвердила новий склад Ради народних міністрів на чолі з С. Остапенком. Однак ці перестановки не привели до позитивних змін. Про цей уряд Панас Феденко, товариш і соратник І. Мазепи, писав: «Ті політичні групи, що прийшли до влади в лютому 1917 році, зовсім не мали людей, які б могли вести пропаганду й агітацію в народних масах. То були люди «кабінетні», як новий прем'єр професор Сергій Остапенко». На пропозицію С. Петлори, головного отамана армії УНР, було створено новий уряд на чолі з Борисом Мартосом, в якому І. Мазепі й доручили згадане Міністерство (6, с. 225).

На новій урядовій посаді І. Мазепа уважно вивчав політичну ситуацію в Україні, окупованій поляками та російськими арміями – червоною та білою. За дорученням нового міністра гінці з Кам'янця, де перебувала Директорія, відвідували Кубань, Кавказ та Великоросію. Для такої роботи підбиралися надійні, досвідчені люди, які виконували складні й небезпечні завдання. Суть цих завдань полягала в тому, що потрібно було підготувати українські сили до підтримки Директорії, підібрати надійний державний апарат.

На пропозицію І. Мазепи у травні 1919 р. уряд ухвалив закон про Державну інспекцію у війську. Головним Державним інспектором був призначений полковник В. Кедровський. Віднині до кожної військової частини прикріплювався державний інспектор. Крім того, 25 липня ц. р. Радою народних міністрів УНР був ухвалений закон про тимчасові штати та Статут Кошу охорони республіканського ладу в Україні. Кошем називався відділ при Міністерстві внутрішніх справ, який складався з управління та 11 полків. На чолі Коша стояв отаман (привірювався до отамана корпусу III класу), а кількість полків визначалася кількістю губерній, полки складалися з сотень (по кількості повітів). Така структура, на думку міністра І. Мазепи, дозволяла в разі потреби замінити міліцію при її відсутності, а також виконувати ряд функцій по веденню судових справ (6, с. 130).

Незважаючи на тяжкий період в історії української держави того часу, органи МВС мали досить міцну матеріально-технічну базу, створену завдяки старанням І. Мазепи (6, с. 140). Немало зробив особисто міністр і для організації народної самооборони. У червні 1919 р. Рада народних Міністрів видала «Наказ про народну самооборону». Згідно з наказом, у кожному селі чи містечку організовувалися загони охорони, до складу яких входило все їхнє чоловіче населення. Сили самооборони охороняли населені пункти від злочинців, які грабували населення, а також боролися з ворожою агітацією, мали право затримувати всіх підозрілих осіб. Вони допомагали місцевій, повітовій і військовій владі по проведенню в життя розпоряджень уряду і вищого командування (7).

Та, незважаючи на всі міністерські досягнення І. Мазепи, справи Директорії склалися все гірше. З утворенням Закарпатської Української Народної Республіки постало питання про об'єднання двох українських урядів. Водночас з'ясувалося, що співпраця прем'єра Б. Мартоса і президента Є. Петрушкевича виявилася неможливою із-за різного бачення цілей політичної боротьби. Якщо Є. Петрушкевич у боротьбі за незалежність сподівався на А. Денікіна, то Б. Мартоса, його соратники по уряду, взагалі вважали найнездатнішим прем'єром, який несе найбільшу відповідальність за поразки УНР у 1919 р. (8, с. 787).

Наказом Директорії прем'єр-міністром було призначено І. Мазепу. Одночасно він залишався і міністром внутрішніх справ. Директорія в спеціальному «рескрипті» на ім'я прем'єра наголосила на необхідності утворення коаліційного уряду. Несподіваний відступ військ УНР з Києва і перспектива подальших втрат території не стимулювали у галичан бажання працювати в єдиному уряді. Тим не менш вересень-листопад

1919 р. виявилися особливо плідними в діяльності глави уряду І. Мазепи. З від'їздом А. Левицького з дипломатичною місією до Варшави на І. Мазепу були покладені ще й обов'язки міністра закордонних справ. Прем'єрство І. Мазепи, як зазначав П. Феденко, припало на складний час, коли «тільки непохитна, хтось скаже – романтична – віра утримувала тоді людей при уряді і в армії УНР, хоча були дні, коли більшовицька кіннота знаходилася в 25 кілометрах від тимчасової столиці УНР» (4, с. 9).

Продовжувався і наступ денікінців, але уряд І. Мазепи діяв. 30 вересня 1919 р. був прийнятий законопроект про відміну станів в Україні, а 10 жовтня розглянутий проект присяги Директорії, уряду й армії. 17 жовтня прийнято рішення про державні архіви, про відведення землі власникам підприємств і т. п. Після підпорядкування Української Галицької Армії командуванню збройних сил півдня Росії, уряд УНР звернувся до українського народу і республіканського війська з декларацією, в якій запевняв, що для оборони рідного краю і народної свободи уряд УНР вважає необхідним повне об'єднання воєнного командування Придніпровської і Галицької армій. Однак Є. Петрушкевич, незважаючи на протести уряду УНР, визнав договір від 6 листопада 1919 р. з А. Денікіним корисним (9).

Під тиском більшовицьких військ уряд УНР разом зі своїми установами і всім державним майном став поступово переміщатися на територію, зайняту польськими військами. 15 листопада 1919 р. Директорія фактично розпалася (5). Верховне командування справами республіки перейшло до головного отамана Симона Петлюри. 4 грудня уряд І. Мазепи визнав недоцільним утримувати регулярний фронт і прийняв рішення перейти до партизанських форм боротьби в тилу ворога. 6 грудня 1919 р. частини армії УНР під керівництвом Омеляновича-Павленка і Ю. Тютюнника відправилися в «Зимовий похід» в тили Червоної і Добровольчої армій. Прем'єр І. Мазепа і частини урядових установ залишилися по ту сторону фронту (1, с. 19). С. Петлюра своїм наказом 12 грудня 1919 р. призначив Андрія Левицького, голову дипломатичної місії у Варшаві «тимчасово виконуючим обов'язки глави уряду». Таке рішення не сприяло консолідації сил УНР. Політичні погляди тепер уже фактично двох прем'єрів суттєво відрізнялися. А. Левицький під тиском уряду Польщі 2 грудня підписав Декларацію про відносини з УНР. І. Мазепа вважав, що ця угода нанесла Україні значних політичних, економічних і територіальних втрат. Перш за все, це стосувалося кордону з Польщею по річці Збруч. Існують різні версії відносно реакції І. Мазепи на Декларацію від 2 грудня 1912 р. Панас Феденко, як наближена до І. Мазепи особа, вважав, що Декларація, підписана А. Левицьким, була погоджена з С. Петлюрою, про що І. Мазепа дізнався лише в середині травня 1920 р. У своїй праці «Україна в огні й бурі революцій» І. Мазепа різко засуджував ступінь поступок, на які погодився А. Левицький, і в знак протесту на засіданні Ради Міністрів 20 травня 1920 р. ще в ранзі прем'єра заявив про відставку свою і всього кабінету (2, с. 57).

Обов'язки прем'єра І. Мазепа виконував до 28 травня 1920 р., після чого С. Петлюра висловив йому щире подяку «за велику історичну працю» і поручив В. Прокоповичу, українському соціалісту-федералісту сформував новий уряд, в якому І. Мазепі була запропонована посада міністра землеробства. Втім, незгода з планами нового уряду щодо земельного питання змусила його 1 липня 1920 р. відмовитися від цієї посади (11, с. 249).

Після відставки І. Мазепа відбув за Збруч і з листопада 1920 р. поселився у Львові. Там він працював у бібліотеці НТШ, разом з П. Феденком і Й. Безпальком видавали щомісячник «Социалистическая мысль». У 1921 р. І. Мазепа побував у Берліні, Відні, Празі, де зустрівся з В. Винниченком, М. Грушевським та М. Шаповалом. Улітку 1921 р. його дружині, яка до цього проживала в Катеринославі, разом з двома дочками вдалося перейти Збруч і поселитися у Львові (9). У березні 1923 р. І. Мазепа переїхав у Прагу. Незабаром туди прибула і його сім'я. У Чехословаччині І. Мазепа брав активну участь у роботі соціалістичного робітничого Інтернаціоналу, зокрема Марсельському (1925 р.) та Брюссельському (1928 р.) конгресах. На конгресах він відстоював думку, що найкраща гарантія демократичного мирного розвитку Європи – утворення незалежної і демократичної України. Незважаючи на постійну турботу

про двох дочок і дружину, І. Мазепа продовжував займатися наукою. Результатом став захист докторської дисертації в Українському вільному університеті в Празі зі спеціальності «право і суспільні науки». З 1935 р. і упродовж наступних десяти років Ісак Прохорович – доцент Українського технічно-господарського інституту в Празі, а з 1946 р. – професор технічно-господарського інституту в Баварії (12).

Переїзду з Чехословаччини до Німеччини передувала трагічна подія в житті Ісака Прохоровича в роки Другої світової війни. Під час бомбардування американською авіацією Праги загинули дружина і двоє онуків. Переїхавши в Регенсбург та залишившись без сім'ї, І. Мазепа активізував свою політичну діяльність. Утворивши Українську Національну Раду на чужині, Ісак Прохорович з 1948 р. став першим головою її виконавчого органу. Проте І. Мазепа ніколи не любив називати очолювану ним організацію урядом. П. Феденко згадує, що він був противником «титуломанії». «Не сміємо виставляти себе на сміх. Он литовці зовсім недавно на еміграції, але не називають себе урядом, а Комітетом Визволення Литви. А ми мов та Гергена за кордоном. То прем'єр 30 червня 1944 року або діючий уряд в Україні. Глум над собою з власної волі» (13). У вересні 1947 р. І. Мазепа з Регенсбурга переїхав до Аугсбурга. 16 липня 1948 р. в Аугсбурзі відкрилася перша сесія Ради, виконавчий орган якої він очолював з червня 1948 р. по 1950 рік. Однією з основних задач ця організація вважала розповсюдження інформації про Україну. У 1950 р. І. Мазепа став засновником Української Соціалістичної партії. Помер 18 березня 1952 р. і похований в Аугсбурзі (2, с. 194).

Поряд з професійними виданнями вченого-агронома, І. Мазепа залишив цілу низку історичних і публіцистичних праць про національно-визвольну боротьбу українського народу часів Центральної Ради та Гетьманату. Серед них «Більшовизм і окупація України» (1922), «Підстави нашого відродження», «Україна в огні і бурі революції» (1941, 1952) та інші. У своїх творах І. Мазепа свободу вважав передумовою розвитку кожного суспільства, а більшовики силою захопили владу в Росії і хочуть накинати свою диктатуру також і Україні. Тому кожний демократ мусить боротися проти них всіма доступними засобами (8, с. 5).

Як делегат Конгресу УСДРП у справі самостійності України І. Мазепа розумів, що в Росії не було жодного класу, на допомогу якого можна було сподіватися. В умовах, що склалися на той час, гасло федерації було прямим шляхом до реставрації єдиної неділимій Росії. Цю ідею він сприймав як направлену проти української революції та українського пролетаріату. Разом з тим він не сприймав пролетаріат провідною верствою, здатною вирішити завдання української революції та здійснення влади (14).

І. Мазепа добре розумів значення друкованого слова для пропаганди української справи, але на початку революції жодна з політичних партій не мала коштів на видання власної газети. Тільки в грудні 1917 р. за редакцією І. Мазепа та П. Феденка вийшла газета «Наше слово» – друкований орган УСДРП. Незабаром вона була закрита гетьманською адміністрацією. Та соціал-демократам удалося добитися створення видавництва «Каменярь» і випуску іншої україномовної газети – «Наша справа», засновником якої від імені УСДРП був І. Мазепа (15).

Щодо політики гетьмана П. Скоропадського, то І. Мазепа розглядав її як штучне припинення революційного руху, критикував гетьмана за узурпацію влади, звинувачуючи уряд в орієнтації на відновлення «єдиної неділимій монархічної Росії» (16). Гетьманський режим був поставлений не історичною обстановкою, до якої він не був готовий, а як результат зовнішнього втручання в українські справи. І. Мазепа звинувачував у нездатності гетьманату визначити шлях майбутнього державно-політичного розвитку України. Він критикував новостворений Кабінет Ф. Лизогуба в тому, що той покладав надію на Росію, в якій можна за допомогою союзників задавити народну волю (17).

Такі публікації гетьманська влада не могла пробачити І. Мазепі і 26 жовтня за редагування газети «Наше слово» він був заарештований і звинувачений у більшовизмі. Втім, вік гетьманської влади був короткий, і Мазепа невдовзі був звільнений (18). На відміну від інших соціал-демократів І. Мазепа був переконаний в необхідності

організації справжньої української армії, яка б стояла на захисті УНР і відвойовувала інтереси українського народу. «Це ми особливо відчуємо, – писав він, – коли доведеться напружено боротися з ворогами як справа, так і зліва» (19).

Усі ці роздуми, ідеї та проекти партійних програм нашого земляка, відомого громадсько-політичного діяча, ученого-агронома і публіциста засвідчують, що в роки української революції 1917–1921 рр. народжувалися політичні діячі, здатні об'єктивно визначити політичну обстановку, дати оцінку зовнішнім силам сусідніх країн, які не могли примиритися з ідеєю існування незалежної від них суверенної української держави. Як це вже сьогодні, після ста років революції нагадує нинішні події, коли у внутрішні українські справи втручаються керівники і уряди сусідніх держав з метою нав'язати нам своє бачення майбутнього розвитку української держави. Метою цього нарису було висвітлення діяльності Ісака Прохоровича Мазепи та визначення його внеску в національно-визвольну боротьбу українського народу в революційні події 1917–1921 рр. При підготовці матеріалу автором основна увага зосереджувалася на формуванні І. Мазепи як політика, діяльності як члена УСДРП в Катеринославському регіоні, міністра внутрішніх справ Директорії, прем'єр-міністра УНР і, нарешті, прем'єра, міністра внутрішніх і закордонних справ УНР. Відійшовши від практичної політичної діяльності, І. Мазепа не залишив цю тему в своїх наукових розвідках, про що свідчать окремі сторінки цього нарису. В історичній постаті Ісака Мазепи ми бачимо непохитного борця за національну українську справу, борця, який народився на межі, де проживають три слов'янські народи, і зберігаючи на все життя свій українсько-білоруський діалект, назавжди зберіг любов до свого отчого краю, до своєї рідної землі, до свого народу.

1. Малий словник історії України. – К., «Либідь», 1997. – 464 с.
2. Довідник з історії України: В 3-х т. – К., «Генеза», 1995. – Т. 2. – 435 с.
3. Грищенко Олекса. Ісак Мазепа змолоду // Ісакові Мазепі на вічну пам'ять. – Мюнхен-Лондон, 1973. – С. 230.
4. Феденко П. Ісак Мазепа. Борець за волю України. – Лондон, 1954. – 180 с.
5. Шаповал Т. Велика революція. – Прага, 1927. – 340 с.
6. Радим Губань. Ісак Мазепа як «головний міліціонер» і як людина // Людина і політика. – 2011. - № 1. – С. 126.
7. Вісник УНР. – 1912. – 19 серпня.
8. Солдатенков В.Ф. Українська революція. – К., 1999. – 940 с.
9. Мазепа Ісак Прохорович. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [mirprekrasen.net>referat/3614-mazepa-isaak](http://mirprekrasen.net/referat/3614-mazepa-isaak) (дата звернення: 11.02.2017). – Назва з екрана.
10. Мазепа І. Україна в огні і бурі революції. – Мюнхен, 1950. – Т. 2. – 290 с.
11. Нагорна Л.П. Прем'єр УНР (Ісак Мазепа) // Українська ідея. Постаті на тлі революції. – К., 1994. – С. 249.
12. Біографія Ісака Мазепи – політичного діяча УНР.. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 5ka.at.ua>biografija_isaaka_mazepi...dijacha_unr... (дата звернення: 27.01.2017). – Назва з екрана.
13. Біографія Ісака Мазепи – политического деятеля. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: um.vn.ua>ukrznanie/uaznav132.html (дата звернення: 21.01.2017). – Назва з екрана.
14. Наша справа. – 1918. – 25 жовтня.
15. Наша справа. – 1918. – 20 вересня.
16. Наша справа. – 1918. – 1 жовтня.
17. Наша справа. – 1918. – 22 жовтня.
18. Наша справа. – 1918. – 1 листопада.
19. Наша справа. – 1918. – 3 грудня.

Половец В.М.

ИСАК ПРОХОРОВИЧ МАЗЕПА
(1884 – 1952 гг.)

Статья посвящается Исаку Прохоровичу Мазепе – украинскому политическому и общественному деятелю, председателю правительства Директории и одновременно министру внутренних дел этого правительства. Благодаря своим способностям, он из мещанской семьи казацкого происхождения смог окончить семинарию и Санкт-Петербургский университет, а во время Украинской Центральной Рады и Директории активно работать на революцию.

Ключевые слова: *Новгород-Северский, Чернигов, университет, правительство, революция, государство, эмиграция.*

V.Polovets

ISAAC PROKHOROVYCH MAZEPA
(1884 – 1952)

Issac Prokhorovych Mazepa was born on 16 August 1884 in the village of Kostodobriv, Novhorod-Siverskyi Uyezd (District), Chernihiv Governate (Region). The family was large and had many children. This petty bourgeois family was of Cossacks descent. The father worked hard in his wealthy household. Isaac's elder brother Karpo helped the father. Younger brother Kalenik immigrated to America before the break of the World War I. No information is available on the lives of Issac's younger brothers and his sister. Upon graduation from the bursa, Isaac studied at Chernihiv seminary. In 1904, he became a student of Saint-Petersburg University. Although he studied at the natural sciences faculty, he also was interested in philosophy, history, and economic sciences. During his study at the university, Isaac became an activist of the Ukrainian Social Democratic Party that involved him in revolutionary events of 1917-1921.

Issac Mazepa was the Internal Minister in the Directoria government. In 1919, by the order of the Directoria, he was appointed the Prime Minister while at the same time keeping the position of the Internal Minister. Under the Bolsheviks' pressure, however, the Directoria actually fell. I.Mazepa stayed in the office of the Prime-Minister till 28 May 1920. After resignation, he left for abroad. He worked as a lecturer at the Ukrainian Free University in Prague, and as a professor at the Technical Economic Institute in Bavaria. I.Mazepa died on 18 March 1952 and was buried in Augsburg, Germany.

His legacy of licentiate agronomist includes also a collection of interesting historical and political works on national liberation struggle of the Ukrainian people during the period of Central Rada and Hetmanate.

Key words: *Novhorod-Siverskyi, Chernihiv, university, government, revolution, state, immigration.*

